

भवति शेषं हरेत्यो हन इति शेषं अथ सत भागे शेषं हरेत् भागे हार सत ८००। योऽयं शोधः शुद्धिः स्यात्
शोध्यात्वात् ॥ अथ यद्यपि शतैर्विभक्तो किमपि नावशिष्येत्तदा अथ सत संख्या कैव शुद्धिः संप्राधिकं द्विशतवत्
माने शुद्धीर्विशोध्याग्रिमवर्ष शुद्धिः ॥ न शुद्ध्याते वापि शते प्रेदे या तदापि शुद्ध्याग्रीमतुल्य शुद्धितुल्याः ॥ यदा
न शेषो दृष्टं शतैर्विभक्ते शुद्धिस्तदा ह्यपि शती विधेयाः ॥ एवं शून्यन्यनागेषु तथा जासा १०८ । लब्धे
वे शो दृष्टं को ध्रुवा स्यात् ॥ इति तदुक्तं ॥ रवौ प्रशोध्यः शरवाने शं न शोध्यते वे जिज्ञास सप्त चं शा ॥ देया
क्रमेणैव तु शं प्रशोध्या वर्षेषु भवति ताराय पक्षस्थ शुद्धिः ॥ अथ भिर वि कं शतैर्कै १०८ भागमपहस्य
षष्ठ्या संगुण्यः पुनरुक्तं सतेन भागाप्तं स्थानं द्वयं फलं रवेः सूर्योदय कालिको ध्रुवो
ध्रुवकः स्याद्भवेत् ॥ रवोरित्युपलक्षणं ॥ आस्यतां चंद्रोदये पिसर्वे ध्रुवकाः सूर्योदय कालिकापर्वशा
तुल्या संवत्सरपथ्यंति आं कनि श्युलत्वात् ध्रुव संज्ञा ॥ स प्रोत्तर शतशतद्वयेन २०७ दिना शुद्धिरग्रिम
संवत्सरस्य शुद्धिः स्याद्दिना न स्यात्तदापि शतानि ८०० संयो ज्यहीने येत ॥ पंचमं वा शतकं ला

ततश्च केशाशायसूत्रे विहितः सेषा दायताः स्वरमुच्यते ॥
 स्वरश्च न्यदिष्टः कार्यः ॥ अत्राभि शतैः सप्रभिरधिकैरीत्यर्थः १००० ततानाश्रितैः कार्यः ॥ त्रिभिः शतैः
 कोणापंचासंदधीकैरित्यर्थः ३४२ तानासंगिताशास्त्रोक्ता एकोनपंचासत् ॥ तते ष्च शतैर्विभक्तः कार्यः ॥
 अष्टमिश्रतैरित्यर्थः ८०० ॥ अथ वारादिषु श्रद्धिरविधुवानयनमाह ॥ ॥ लघुं नगैः शेषितमंगवत्कंस
 र्यादिसमवत्सरपालस्यात् ॥ शेषं हरे प्रो ह्यप्यथा जासालत्रं रवेरोदयिको ध्रुवस्यात् ॥ ॥ अथ सप्त
 गेयलघुं तत्र गैः सप्रभिशेषितं यद्वंषतदं युक्तं षड्विंशतिं कृत्वा शेषः सूर्यादि आदित्यादिसंवत्सर
 पालकस्यात् न वेदिति ॥ संवत्सरपुथमदिवसस्यैवाधियतिर्भवतीतिसंवत्सरपालकउच्यते ॥ यः
 स्मिदिने मेघे रवितस्याग्रिमदिनस्य वार इति ॥ अत्रास्मिनेनैवार्थे कश्चिदाह ॥ यपालकपूर्वमिहागत
 स्तु स एव वा शेषववा शरः स्यात् ॥ तस्मात्परस्मादुणा तादिवारतिथिश्च तद्वत्कथिताः सदैवैते मेघ
 संक्रांतिदिनस्य तिथिश्च न्यादहर्गो न देवायाति ॥ अत्र तदा गणिता दिवा रप्पारभ्य संवत्सरपा
 द्द्वारा नाणयेत् ॥ न सूर्यादितः ॥ अंगयुक्ते स घोषि श्रद्धेव तितदा सप्रभिविभज्य पदं च शिष्यं स एव

अथ सप्तवारिं शतासतैरित्यर्थः ४८०० लघुं लि प्रादिताः अष्टागं धनं पश्चादिति ॥
 विदुः खालकादा खलानां धनं स एव वीपरीतं कार्यं रखा मूर्ध्वभागे गृहे धनं कर्तव्यं ॥ रेखा पश्चिमभागे अण
 मिति ॥ पतं वृत्ते देशांतरसंस्कृतः स्वदेशोक्तव को भवति ॥ अत्र केचित्तत्प्रागाणं धनपश्चादिति संज्ञानेन
 नपुह्योतमं लघुं भास्वतिकृता पुरुषोत्तमदेशात्पूर्वं अणं कार्यं ॥ पश्चिमं धनमिति ॥ इति ह कल्याणं सप्त
 कुर्वः स्यादिति ॥ इह भास्वतिकृता पुरुषोत्तमदेशात्पूर्वं अणं कार्यं ॥ पश्चिमं धनमिति ॥ इति ह कल्याणं सप्त
 गोत्तमजवलनं दुर्द्वं विरचितं यो भास्वती ॥ टीका यो बालो विन्याति यिधुर्वादिनपनाधि करपुथमः ॥ ॥
 अथ ग्रहकुवा वि कारो व्याख्यायते तद्वर्षं शुभा शुभ फले स्ववकते नाप्ये कृणियं प्रयमं वयोधिपमाह ॥
 ॥ रास्त्रादि सौरा द्दगणत्वे वी वर्षाधिपा सप्तहता वरोधा ॥ अर्जुनं वा व स्यति सूर्ये सौम्य राने अरारत्न
 म रो भवंति ॥ ॥ सास्त्रादौ रास्त्रादयं मः कालात् ये सौरा द्दगणः कुर्यात् कुर्यात् कुर्यात् कुर्यात् ॥ अथ वार्ज
 गतव वा सभिर्भा गा पृथ्या यरो रो धा का ले अर्जुनं वा व स्यति सूर्ये सौम्य राने अरारत्न मः सौम्य राने अरारत्न

द्वादशयुगानमधिपतयश्चरत्नमालायां यथाविस्तरं जीवः शक्रोदहनस्त्वद्यावादिर्वध्यपीडितरः पितरः
 विभ्रसो मधुद्वयलनी शत्याख्यामत्यश्रमगतिः ॥ ३३ ॥ लनी शक्राग्नी ॥ नामस्यैः शुभिनो कुमारौ ॥
 शेषाद्विरसः सामास्यरिति ॥ यवमिभजिहतेयः शेषो द्रोवर्ततेतानिवर्तमानपुगस्पगतवर्षाणि भ
 वंति ॥ तानिवसंवत्सरः परिवत्सरः २३ डावत्सरः ३ अनुवत्सर ४३ वैदत्सर भवति संवत्सरोऽग्निः परिवत्स
 रोर्कः ३ डाधिपतीतमधुवमलिपुजीपतिः स्याप्यनुवत्सरः स्यादिवत्सरः शैल्युताधिनाथा इति वराहमि
 हिरेणवर्षाणामधिप्यो कथितो शरागरामां कैर्भोगाग्रामासा भवंति ॥ तेव संवत्सराणामधः स्याप्यः मा
 शशेषं दिनार्थं त्रिशद्विः ३० संगुण्य शरागरामां कैर्भोगाग्रामादिवसा भवंति ॥ तेव मासानामधः स्याप्यः ॥
 दिनसंघं दृष्टिकार्थं षष्ठा ६० संगुण्य जातं शरागरामां कैर्भोगाग्रामादिका भवंति ॥ तेव दित्वसनामधः
 स्याप्यः ॥ दृष्टिकारो घं पुनश्च षष्ठा ६० संगुण्य जातं शरागरामां कैर्भोगाग्रामावषका भवंति ॥ संसंदि
 वेष्टिचंद्रं तं संसंते ॥ तेव दृष्टिकानामधः स्याप्यः ॥ अत्रौत्पत्तितथावरत्नमालायां ॥ ॥ शकेंद्रकालपक्ष
 गा कृतिं द्यु शशांके नक्षत्रांशुगैः समेतः ॥ शरादिवश्चिद्रुतः सलक्ष्मा षष्ठा प्रशेषे प्रभवत्तयो द्या ॥

स्योमित्रं सत्रुमध्ये इति ॥ दशादिवर्जिते सुस्थितो निसर्गस्सहन्मध्यस्थो भवति ॥ मध्यस्थः सत्रु र
 धिसत्रुरिति ॥ अथ खदेशाद्विषयनमाह ॥ चंद्रास्विनिद्यापलभादिना चलंकावधिः स्यादि
 हदक्षिणादि भवति ॥ उदाहरणं ॥ विषुवद्वाया एव विषयः ॥ संगुण्य जातं ॥ ३३ ॥ अस्या
 दृष्ट्या रक्षादीक्षणादि ॥ अथ खदेशलक्षणं जानयनमाह ॥ दिग्गुणविषुवद्वाया विभज्येत्
 क्रमसंस्त्रिधा ॥ अर्कहर्षजुर्गोलं चरखंडविनाडिका ॥ खदेशविषुवद्वाया दिग्गुणा कार्या
 सा विषुवद्वाया स्थानत्रये स्याप्यः अर्कहर्षजुर्गोलं चरखंडविनाडिका ॥ प्रथमस्थाने अर्कहर्षजुर्गोलं चरखंडविनाडिका ॥
 त्रितीयस्थाने अर्कहर्षजुर्गोलं चरखंडविनाडिका ॥ त्रितीयस्थाने खंडिसंदिर्भोगः ॥ लब्धं चरखंडं स्यापलीनिर्धुति
 ॥ ॥ अस्योदाहरणं ॥ विषुवद्वाया दिग्गुणा कार्या अत्र मध्यो अर्कहर्षजुर्गोलं चरखंडविनाडिका ॥ १० ॥ षष्ठा संगु
 ण्याधो योगात् ॥ एतत्प्रथमवरदलखंडादिग्गुणा विषुवद्वाया ॥ १० ॥ पंचदशैर्भोगा प्राद्वितय

चरदलखंडाद्विगुणविषुवद्वायव्यदिशिदिग्भागाप्रश्नतृतीयचरदलखंडा ॥ अथ
 लंकोदयखंडास्वदेशलग्नखंडानयनमाहावश्वर्कनंदनन्दाश्विस्त्रिदचक्रमोक्रमात् ॥
 चरदलखंडाजोनितंयुक्तंविनाजोनातकोदयः ॥ अथलंकोदयखंडवश्वर्कशतद्वयं
 मध्यमप्रमधिकं द्वितीयखंडं अत्यनन्दाश्विशतत्रयमेकोनं तृतीयखंडं त्रिद
 शतत्रयत्रयोविंशत्यधिकं चतुर्थखंडं त्रिद पंचमखंडं अत्यनन्दाश्वि
 खंडवश्वर्क असेनरुतेलंकोदयखंडा ॥ क्रमोत्क्रमोत्क्रमचरदलखंडाजोनितंयुक्तमिति
 ॥ लंकोदयखंडेचरदलखंडंक्रमणमेवादिशशीत्रयउत्तितंकार्यं ॥ उत्क्रमेणकर्कटादिधुरा
 सित्रययुक्तंकार्यमिति ॥ एतयुक्तंभवति ॥ प्रथमलंकोदयखंडाप्रथमचरदलखंडंविशोः
 ध्यस्वदेशमिनमेषयोःप्रमाणवषाभवति ॥ द्वितीयलंकोदयखंडेद्वितीयचरदलखंडंविशोः

॥ सोऽस्वदेशवर्तुमयोःप्रमाणवषाभवति ॥ तृतीयलंकोदयखंडेतृतीयचरदलखंडंविशोः
 ॥ अथस्वदेशमकरमिथुनयोःप्रमाणवषाभवति ॥ क्रमोत्तितमिति वचनात् ॥ चतुर्थलंकोदयखंडे
 तृतीयचरदलखंडसंयोज्यः धान्वकर्कटयोवषाभवति ॥ पंचमलंकोदयखंडेद्वितीयचर
 दलखंडसंयोज्यसिंहवृश्चिकयोःप्रमाणवषाभवति ॥ षष्ठलंकोदयखंडेप्रथमचरदल
 खंडसंयोज्यकन्यातुल्ययोःप्रमाणवषाभवति ॥ ॥ उत्क्रमेणयुक्तमिति वचनात् ॥ ॥
 संप्रागुलीविषुवद्वायाजालध्वास्वदेशचरदलखंडालंकोदयखंडेक्रमेणानितकृतेक्रमेणयु
 क्तस्वदेशलग्नखंडा ॥ ॥ इतिदशमलग्नखंडा ॥ एतद्वपदेनाह ॥ ॥ द्वायासंप्रागु
 लायत्रतत्रखंडाचरदलखंडा ॥ खशेलाःषड्विषयास्त्रियमाः कथितास्त्रयःमिनेमेवसुनखात्रिजि
 वृशोऽयंभयोः ॥ त्रिसतामकरेकासेषद्व्यध्वनिचक्रकर्कटेशनेष्यग्निहरीकिटवसुवेदाग्नि

२४३
 ३००
 ३४६
 ३५५
 ३६७

२१८
 २२२
 ३२३
 ३२३
 २२२
 ३०८
 २४३
 ३००
 ३४६
 ३५५
 ३६७

सेषयोः॥ चरं ईनवसं सिद्धिं लनेखंडा प्रकिर्तिता॥ इति श्रीवसंतात्मजोवल्लभ इदं देवज्ञवि
रचितं मास्वतिटिकायां बालवो धिन्यां त्रि प्रह्लादिकारः पंचमः॥ ५॥ अथ चंद्रग्रहणो धिका
शेव्याख्यायते॥ तत्र भूद्वयायथा भवेति॥ तदुक्तं सूर्यसिद्धांते॥ भूद्वया प्रह्लादखंडे
विंसत्यस्य भवेदशाविति॥ अथ शुक्लचतुर्दश्यायामहर्गणः तस्मादहर्गणोऽप्युत्तर
रवीधानेन सभक्तिकारविचंद्रयात्ताः पाता स्फुटाकार्याः॥ तथैव चंद्रयोर्गम्योर्णः
मास्यान्तमानिय॥ एवमुपकारणं कृत्वा॥ अथ द्विरव्याद्यानयनमाहः॥ द्विद्यौरविपर्वः
कृताप्रयुक्तो दिशि सप्तमो घट्टदिनां कृत्वा॥ तमेव ताकां स्वस्वभासो म्यायाम्यः सरोत्पः स्व
दसां सहिनः॥ स्फुटसूर्यद्वार्या संगुण्य गम्य पूर्णो मा भूक्तो वतुर्भिर्भागा प्रस्थानद्वयफल
द्विगुणसूर्यसंयोज्य द्विरविर्भवति॥ द्विगुणस्तमेव घट्टिति दिनगणमष्टभिः संगुण्य दशभि
र्भागा प्रपातकृत्वा तत्र संयोज्य तमेव भावति॥ तमेव द्विरवौ तमे संयोज्य तत्र मध्ये खखभेद २००० भा

टि

५५

गमपह्ययदि शुन्यं लभ्यते॥ तदा सौम्यसरः॥ पदे कोलभ्यते दायाम्यासरः॥ यदि द्वौ लभ्यते दौ शौरः
॥ यदा त्रिणि लभ्यते दायाम्या॥ सौम्ये उत्तरगा सयाम्ये दक्षिणातः॥ श्राविवंसति शतै २१०० संसोध
संयगम्य भवति॥ गतगम्ये यो यदल्ये तद्वाह्यतत्राल्ये यथैव कृत्वा पदशभि १० भागा प्रमुपयं केदि
ने कार्ये॥ स्फुटशरो भवति॥ अथ मानाद्यानयनमाहः॥ मानदि मां सौर्गातिरु गिरदि नादि जावतु
र्भिश्च तमप्रमासां॥ तद्योगतो द्विशरवर्जितं च ग्रासमुवा शो स्फुटपर्वसंधौ॥ १॥ वंदस्फुटभुक्तौ
त्रिभिश्चि शोध ३ वंदमानं दश १० भि संगुण्य वतुर्भिर्भागा प्रतवौ मा मानं स्यात्॥ तमेव दशमा
नयो यो रं कृत्वा मानयोगो भवति॥ तस्यार्द्धमानयोगार्द्धं॥ मानयोगार्द्धं स्फुटशरं संशोध स्फुट
पर्वसंधौ पौर्णमास्यां चंद्रग्राशो भवति॥ यदा मानयोगार्द्धं शरो नमतति तदा ग्रहणा सौभा
वः॥ अथोत्तरमार्गेण सूर्यतिमो मानानां स्फुटी करणा माहः॥ स्वदादशा शोनितमेक
मानं स्वजातिगो नितमिदमानं॥ त्रिद्युदुभोग्या घनखानितो क्व भाग्याति भागेन विवर्जि
तो गो॥ प्रागनितं रविमानं पृथक् कृत्वा॥ तत्र मध्ये द्वादशभि १२ वि भज्या प्रमुप

रिही नंका र्ये॥ स्फुटसूर्यमानंभवति॥ स्वजातिभागानेति॥ प्रागानितं वंदमानं पथकस्था
 प्यदाविंशताश्रभागाप्रमुपरिहीनंकार्ये॥ स्फुटवंद्रमानंभवति॥ त्रिद्यैदुभोग्यति॥ ॥स
 र्व्यावंदुमशोः स्फुटिकरतो भक्तखंडेभोग्यखंडेइत्युच्यते॥ वंदुभोग्यं त्रिभिः ३ संगुण्य अथ नखे
 अथ धिक् शतद्वये २०८ संज्ञो ज्यं सूर्यस्य भोग्यं पथकस्था प्यअतिभिः त्रि ३ भागाप्रमुपरिही
 नंकार्ये॥ शखं अथ नखान्वितैके संशोध्यागोमानंभवतित्यर्थः॥ अथ स्थित्यं द्वादिस्पर्शम
 ध्ये मोक्षाकरा माह॥ ॥ स्थित्यं द्वा मंगादीमिंदुखंडं खपंचयुक्खंडं विखंडितं व॥ हीनधनं प
 र्वणि शीतरास्त्रे सूर्यशोथभुक्तिश्चतुर्दिषु काज्ञा॥ ३॥ अंगै शराहते सिंदुखंडं खपंचयुक्खंडं वंश
 ता ५० संज्ञो ज्यं द्वा रं खंडि विखंडितं स्थित्यं द्वा भवति॥ अथ मर्षः॥ ग्रासं हि स्था कृत्वा प्रमस्थाने अ
 गैः षड्भिः ६ संगुण्य द्वितियस्थाने खपंचयुक्खंडं वाशता ५० संज्ञो ज्यं द्वा रं पिष षट् ६० संगुण्य
 द्वितियेन पुनश्च मं विभज्येत्॥ लघुघटिकाटिकं स्था तद्वयं स्थित्यं द्वा भवति हीनधनं पूर्वणि ति
 ॥ पर्वदंडे दिनमानं विशोधय शेषं द्विधा स्थाप्य एकस्मिन् स्थाने स्थितिदलं जोजयेत्॥ मोक्षकालो

भवति॥ पौर्णमास्यां ते मध्यग्रहा कालः॥ ॥ अविस्वागतितमाह॥ ग्रासा हिंशतिगुणिता स्फु
 टनियमानेन विभाजितं श्वा॥ वंदुसूर्ययोः स्वकियं ग्रासं विंशत्या २० संगुण्य आत्तिस्फुटमानेन
 भागाप्रविश्वाभवति॥ ॥ अथ सर्वग्राशो निमीलनोन्मीलनघटिकानयनमाहः॥ ॥ ग्राशो
 नखंडा इ स संगुणा च खपंचयुक्खंडं फलं विमर्दं॥ हनं धनं पर्वणि वंदमानो निर्मिलनोन्मील
 ननाटिकास्यः॥ ग्रासं ग्राह्येन वंदमानेन हीनं कृत्वा शेषं स्थानद्वये स्थाप्य पर्ववत्युथ मस्थाने ष
 ड्भिः ६ संगुण्य द्वितियस्थाने पंचशता ५० संज्ञो ज्यं द्वा रं पिष सवर्ण्य द्वितियेन पुनश्च मं विभज्येत्॥ ल
 घुघटिकाटिकं भवेति॥ पौर्णमासि थिदंडे दिनमानं संशोधय शेषं द्विधा स्थाप्य एकत्र विमर्दं संशोधय नि
 मिलनकालो भवति॥ द्वितियस्थाने विमर्दं द्विसंज्ञो जयत्॥ ६ न्मीलनकालो भवति॥ इति वंदस्या॥
 ॥ भा-योरित्यनेन यदिसूर्यस्य सर्वग्रासो भवति॥ तदा सूर्यमानो न कृत्वा स द्विधा स्थाप्य॥ एकत्र
 चतुर्भिः ४ गुण्ये॥ द्वितियेत्रिंशता ३० संज्ञो ज्येतेन चतुर्गुणितं विभज्येत्॥ लघुघटिकाटिकं स्यात्॥ स

सूर्यस्य कदाचिदपि सर्वग्रहणं भवति तन्ने न हेतुना ग्राह्यो न खंति तिवंडस्य विवं मदीं नयनं प्रद-
 शितं ॥ ॥ अथेष्ट ग्राशानयनमाह ॥ ॥ ग्रासांगुलं प्रहृतं स्थित्यर्द्धेन विभाजितं ॥ लघुहृत्मागुलं
 ग्रासे मोक्षं ग्रासांतरं ततः ॥ ॥ सूर्यवं मंडमशोः स्वकीयं ग्रासांगुलं प्रहृतं कालाद्यटिकाया संगुण्य स्वकी-
 स्थित्यर्द्धेन विभजेत् प्रहृतं कालहृत्मागुले भवति ॥ ॥ अथ ग्रहनसंभवासंभवाज्ञानमाह ॥ ॥ द्विः
 द्वाः दशपि यामित्रे समरासि गते पिवाः ॥ तथा षट्पादके चैव ग्रहाणां वदुः सूर्ययोः ॥ ५ ॥ सूर्यवं द्वा-
 यदाराहृदि द्वादशे भवतः ॥ ॥ अथ वायामित्रे सप्तमरासौ भवतः ॥ अथ वा समराशौ एकरासि ॥ अथ
 वा षट्पादके षट्पादसः ॥ तदा वदुः सूर्ययोः ग्रहाणां भवति ॥ एषु स्थानेषु पादसंख्यं विचार्य
 ह्रां भवामवौ ज्ञातव्यौ ॥ सप्तमरासौ सति नक्षत्रस्य पादसंख्या १०८ अस्यार्द्ध ५४ सूर्यवं द्वा-
 दावेतुः पंचासदंशकदूरो रादूवर्तते ॥ अथ एकरासौ वर्तते तदा सर्वग्रहाणां ॥ वतुः पंचासदंश-
 कादशैवैकपादाद्या पादद्वयं तदुच्यते तदुच्यते ॥ तदा वदुः सूर्यस्य स्वल्पग्रहाणां भवति ॥ सूर्य-
 स्य न भवति ॥ पादत्रया वदुः स्याधिक ग्रासः सूर्यस्य स्वल्पं ॥ पादद्वया वदुः सूर्यस्य सर्व ग्रासः ॥ सूर्यस्य

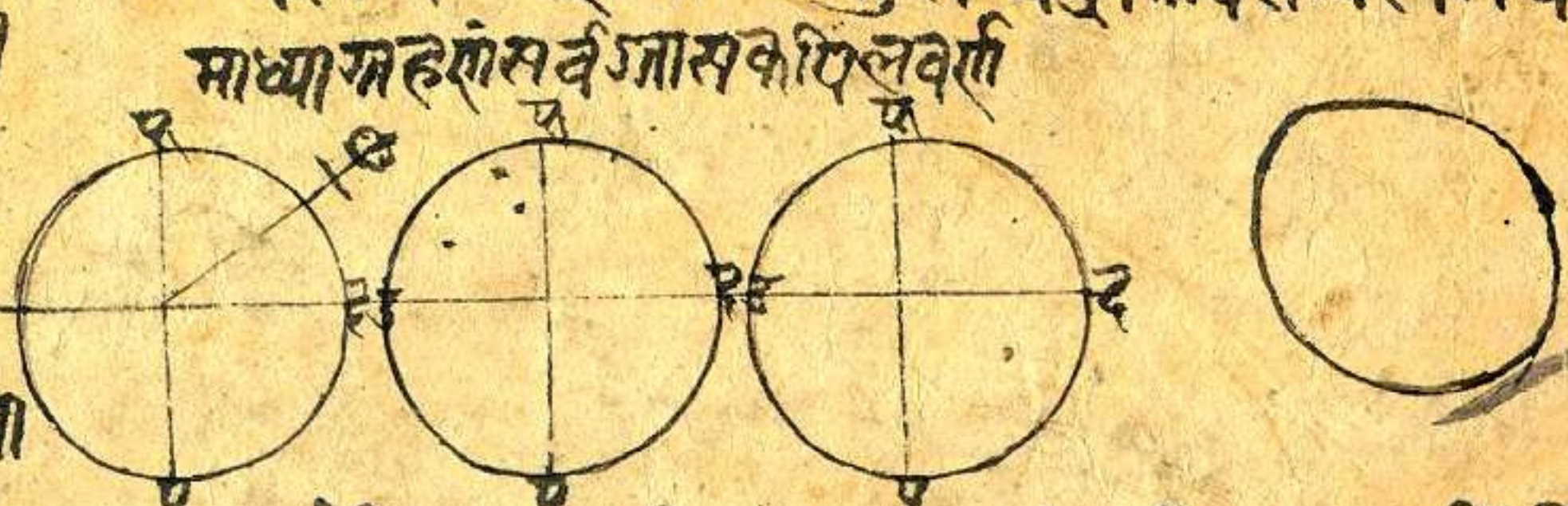
विवं खंडग्रहाणमिति ज्ञातव्यं ॥ ॥ अथो वदुः ग्रहाणां स्यादाहरां द्वा राप्रकटो क्रियते ॥ ॥ अत्र शाक-
 १४६१ मास १२ मिनसं क्रान्तिर्द्धं गतदिनानि २६ वासरे श्रित्यो १५ अर्द्धदः ४४० शुद्धि ५०१ वारादि ७ देशां
 तरसंस्तुतरविश्रुवकं ५१२ वदुः कुवकं ६६६ ४७० कंदु कुवकं २२१ ३६ पात कुवकं ५१० ११८ ग्राणा ३५२ रविस्फु-
 टः २६६० १२ रविमुक्तिः २१ १२ वदुः स्फुट १२५ ॥ ३१ वदुः मुक्तीरे १० रविभोग्य ४ वदुः भोग्यरे ३३ रवरदलं ० १२४ गमा-
 दागतयोनि मास्या तिथिद्युटिका ३८ १३ नक्षत्र १३ द्युटि २२ स्फुट रवि २६६० १२ द्वाभ्यां संगुण्य जाते ५३२० १२४
 पर्वदंडे ३८ १३ कृतौ भा ग्रापुं २ ३६ दिगुण सूर्ये स्मि ५३२० १२४ संयो ज्य जाते ५३३० १० एतद्विरविः ॥ द्विगुणस्तमो-
 ष छेति दिनगणा ३५२ अष्टमि सं ग्राण्य जाते २८२२ दशमिः १० भा ग्रापुं २८२ १२ पात कुवकं ५१०२ ११ संयो-
 ज्य जाते ५३२४ १३ तदेव तम ॥ द्विखै तम संयो ज्य जाते १०२२४ १२ रवखमे २००० भा ग्रापुं ३ विषम न्याद्याम्य-
 शरोलुब्धः ॥ शेषं २६२४ १३ सप्तमि विंशते २००० संशोध्य शेषं ७५ ३७ एतदु मं अल्यत्वादु म्ये स्मि ७५ ३७ द-
 शमि १० विं भज्यापुं ७ ३२ उपरिदिनं जाते ६८ ५ एतदेव स्फुटयाम्य शरो जातो ॥ मानदिमां शोरिति ॥ वदुः
 मुक्तिरे अत्र मयोत्रिभिर्विशोध्य जाते २६ एतवदु मानं ॥ एतरे द्वा विंशति २२ भा ग्रापुं ४५ पक्षिं हिनेः

जाते २१ एतदेवोत्तरमार्गेण स्फुटवन्दमानं ॥ स्वद्वन्द्वं शो नितेत्पातं दिना वन्दमानः २६ पृथक् कृत्वा २६ द्वा
 दशविंशता २२ भागापुं ४१ २२५ परिहीनं जाते २१ ३८ एतदेवोत्तरमार्गेण नीतं स्फुटवन्दमानं ॥ मध्यमवन्दमानं
 २६ दशभिः १० संगुण्य जाते २६० वतुर्भिः ४ भागापुं १४० एतदेव मध्यमतमो मानः ॥ त्रिद्वन्द्वं भोग्येति ॥ वदस्य भो
 ग्ये २ त्रि ३ संगुण्य जाते २० अथ नरे २० संयोज्य जाते २३५ सूर्यस्य भोग्यं ४ पृथक् ४ अग्निभिः ३ भागापुं १
 १२०३ परिहीनं जाते २१४० एतत्रिद्वन्द्वं भोग्या नष्टान्वितं के २३५ संशोध्य जाते २३२१ २० एतत् स्फुटतमो
 मानः ॥ वन्दुतमयोर्मानयोगः ३२३५ एतन्मानयोगं अस्या १६१५ ५२ मानयोगा ३३॥ अत्र मध्ये प्रागानीतं स्फु
 टशर ६८ १४ संशोध्य जाते २३५५ एतदेव वन्दुस्य ग्रासः ॥ स्थित्यर्द्धमंगदतेत्यादि ॥ एकत्र ग्रासे २३५५ षड्विंश
 संगुण्य जाते ५६३३० सवर्णितं ३३८१०६ त्रियग्रासे २३५५ पंचाशत् ५० संयोज्य जाते १४३५५ सवर्णितं ८३५
 अनेनैपरिभागापुं ३५५ एतत्स्थित्यर्द्धं जाते ॥ अथ विमदा ३३ ग्राह्ये नखंडेति ॥ ग्रासे २३५५ वन्दुमानं २१ ३८ अ
 नयोरंतरं २१ २० एकत्र शो गुणितं जाते १३४२ द्वितीयं वाशता ५० संयोज्य जाते ५२१ २० अनेनैपरिभागापुं
 ० ३५ एतद्विमदा ३३ हीनं धनं वर्णितं ॥ पर्वदंड ३८ २३ अत्र मध्ये दिनमानं ३० ४८ संशोध्य जाते २३५ एतत्स्फु
 टतिष्ठंता ॥ स्फुटतिष्ठंते स्मिन् २३५ स्थित्यर्द्धं ३५५ संशोध्य जाते ३४० सूर्यकालः ॥ स्फुटतिष्ठंते २३५ विमदा ३३

१६ संयोज्य ७५५३ मीलनं ॥ स्फुटतिष्ठंते स्थित्यर्द्धं संयोज्य जाते ॥ ३० एतन्मोक्षकालः ॥ स्फुटतिष्ठंते स्मिन् २३५
 मध्ये ग्राह्यकालः ॥ अथपरिलेखा चंद्रिकसरोद्युदाहरणं ॥ ॥ खरेवदुवेदेति ॥ द्विरवि ५३३० १० अत्र मध्ये
 खरेवदुवेदा ४१०० एभिरेकैश्चिकं जाते २४३० १० एवैव खरेवमे २००० विभज्य पुं ३ मत्वा ६० मशरः शो
 खं जाते १३३० १० मशरं २००० संशोध्य जाते १३०० १० एतद्गम्यागतगम्ययोरल्यत्वादुतं पृथक् १३३० १०
 अस्पदशभिः १० भागापुं १३३ ०५ परिहीनं जाते ११२० १० एतद्दाम्यदिक शरः ॥ अत्र मध्ये खाष्ट ८० मिभागा
 पुं १४५८ अस्पदशभिः १० भागापुं १४५८ उपरिस्थिता केन १४५८ अधस्थितं मंका १४५८ संगुण्य जाते धः खा
 ष्टा भागापुं मुपरियुक्तं जाते ॥ द्वितीये स्मिन् ८ षष्टा भागापुं १४ शेषं १८ १५ पृथक् ५८ १८ मि संयोज्य शेषं मध्ये
 सं १२० १८ ८८ योज्य जाते १२५ १४ १४ एषाष्टाष्ट भागकृतिव्याम्या ॥ ध्यंदिनेति ॥ रात्र्यादौ त्वत्वा सौम्य
 न ३१ ४ तं ॥ अथ नत ५८ १८ सपर्योक्तं न्यायकृति ४२ १४ मश भागकृति नत कृत्वा मि नत दिशत्वा
 दंतरी जाते ७४ ४८ खाष्ट भागकृतेरध्वं धिकत्वा देखाया मवलनायाता ॥ मानेशरादेरिति ॥ नते स्मिन्
 २१ पंचपमिभागापुं १२४८ शभिः १० वि शोध्य जाते ८३६ एतदेव हतं गुलं ॥ षष्ट्या संगुण्य जाते ५१६
 एतदेव हतं गुलं ॥ वन्दमानं २१ ३८ षष्ट्या ६० संगुण्य जाते ५४२८ हतं गुलं ॥ देवेन ५१६ भा

॥ ग्रापुं १०॥ ३२ एतत्तुल्यमानं गुलं ॥ स्फुटतमोमानं २३२॥ ३० षष्ठा ६० संगुण्य जातं ४८४ देदेने ५१६ भागा
 पुं २१५४ एतत्तुल्यमानं ॥ स्फुट शरं षष्ठा ६० संगुण्य जातं ॥ देदेनानागापुं ॥ एतेद्याम्यसंगुलं ॥ ग्रासं २३५५
 षष्ठा ६० संगुण्य जातं ५६३५ देदेने भागापुं १०५५ ग्रासंगुलं वलना १२४॥ ४६ तंदुमानां गुलेन १०१२ गुणितं
 जातं १८६॥ ६४ खरागो २०० भागापुं २१३२ एतद्याम्यवलना गुलानि ॥ वेदुमानां गुलं १०१२ स्थित्युदेन ३५५ सं
 गुण्य जातं ४॥ ४३ रसे ६ भागापुं ६५७ एतद्याम्यलंगुलं ॥ अथेष्ट ग्रासः यस्मिं स्थित्युदेन काले ३५५ उपद ग्रासांगु
 लं १०५५ तदा स्पर्शदुपरि दुयता कालेन १४५ संगुण्य जातं १८॥ १२ सुर्वीणां १०२२ स्थित्युदेन ३५५ सर्व
 णितेन २३॥ ५४ विभज्योपुं ४॥ ३८ एतत्पुस्तकाले दुलंगुलं ॥ पुस्तकाले दुलंगुलेन ४॥ ३८ स्थित्युदेन ३५५
 संगुण्य जातं १८॥ १२ सुर्वीणां १०८२ ग्रासांगुलेन १०५५ सर्वणितेन ६५५ विभजेन १॥ ४० एतदुपरि द
 टि काटि पश्ये वेला ॥ यद्वि स्पर्शदुपरि दुयता काले ३५५ सर्वमोक्षः ॥ तद्वि मोक्षोत्प्रागी यता कालेन
 १॥ ४० विद्यामोक्षः ॥ ग्रासंगुलेन १०५५ पुस्तकालेन १॥ ४० संगुण्य जातं १८॥ १२ सुर्वीणां १०२२ सुर्वीणां स्थित्युदे
 न २३५ विभजेन ४॥ ३८ यद्वि स्पर्शदुपरि ४॥ ३८ एतन्मोक्ष ग्रासांगुले ॥ मध्ये ग्रासांगुलेन १०५५ सदातरं
 ६॥ १२ अनेन स्थित्युदेन ३५५ संगुण्य जातं २४॥ ३६ सुर्वीणां १४७ मध्ये ग्रासांगुलेन १०५५ सर्वणितेन ६५५

अथ सूर्याग्नहणाधिकारो व्याख्यायते ॥ चतुर्चस्रसंयोगागतः पश्चात् प्रतिदेशमतः शि
 च्चद्विष्टवत्साद्रास्करस्यंदुरधस्थो घनवद्देवत् ॥ मृदायां प्रादुर्भवश्चंद्रो ॥ विंशत्यस्य भवे स्याः
 विति ॥ अथ तं लं वण मध्ये सरा ॥
 नयनमाह ॥ नता दशा १० घ्रा
 जिन २४ युक्ता तापंतल्ले
 वनं तेन युतं नतं व ॥ तत्त्वा ३
 के ९० निघ्नान युतस्य मानोः प्रा
 यी प्रतीयोश्च शरः प्रसाध्या ॥
 वतुर्भिर्विंशत्य १२४ संयोगं द्वयोः बाधुगुणितं तेन पूर्वस्थितं दशगुणितं विभजेत् ॥

॥ नत्वे द्विस्थित्युदेन कत्र दशभिः गुणरुत्तरादिति ये
 वतुर्भिर्विंशत्य १२४ संयोगं द्वयोः बाधुगुणितं तेन पूर्वस्थितं दशगुणितं विभजेत् ॥

लब्धं प्रथमं लंबको भवति ॥ तेन प्रथमं लंबं लंबेन युतं नतं कृत्वा पुनः रचितं लंबं कायुतं नते
 नता दश घ्रादित्यादिना पूर्ववत् लंबं नतं कर्त्तव्यं ॥ पुनः रचितेन लंबेन नतं युतं नतं कृत्वा
 तेन युतं नतेन पूर्ववत् लंबं नतं कर्त्तव्यं ॥ एवं पुनः कर्त्तव्यं ॥ यावत् लंबं नतं मविशेषं भवति ॥
 तं स्थिरो भूतं लंबं नते मेकांते स्थापयेत् ॥ तेन स्थिरं लंबं नतेन युतं कृत्वा तं रक्षयेत् ॥ ततस्तं नतं यु
 तं लंबं नतं रक्षो कै २० नतं वत्या संगुण्य प्राची घाति योरिति ॥ प्रागपरनत वशा दिन युतं व कार्य
 ॥ एवं भूतस्य भानो द्विरवो प्राची घाती वदि क संवद्विः सरप्रसाध्यः सूर्यग्रहणं प्राचिकु सो
 म्याजेया ॥ प्रतिवीयाम्या ॥ ॥ अथ मर्षा ॥ यदा प्राकृतं नतं वेत्त दारवा क २० मि ॥ चंद्रिरेवे संसाध्य
 अपरनतं वेदा योजयेत् ॥ ततस्तमा चंद्रग्राहणं कृत्वा करेण शरः साध्यः ॥ खरवर्भे स प्राविंशति शते २००
 द्विभज्य प्रदिक्ष्य लभ्यते तदा सोमः ॥ यद्येको लभ्यते तदा याम्यः ॥ यदि त्रिणि लभ्यते तदा याम्य इति ॥

गतगम्यो रत्नात योर्यदलं ग्राह्यं ॥ ॥ एतदुक्ते भवति ॥ स प्राविंशति भागसेवं सार्द्धं त्रयोदशशता ३५० दधिकं
 यादा भवति तदा सेवं स प्राविंशति शते संसाध्य गम्यं भवति ॥ गम्यात्फलानयनं कार्यं ॥ गतगम्या दो अलं द
 श १० भागहीन कुर्यात् ॥ अलं पृथक् स्थाप्य दशभिः १० भागं सुपरि सोधयेत् ॥ समध्य सरो भवति ॥ अत्र
 यदि रंवा क २० निघ्नं द्विगुणं रवौ न पतति तदा वतुः पंचास इते ५४०० र कार्युक्तः कार्यः ॥ तदुक्ते ॥ तत्वा कनिघ्नः
 तु र्गोणि वि के को द के सत प्राकृतं पंचदेयाः ॥ तत्वा कनिघ्नं दद्यात्वा कनिघ्नं हीना साध्यः सरो द्विगुणं यदलं
 इति ॥ ॥ अथाधिकरुद्राद्यानयनमाह ॥ पृथक् शतांशाधिकरुद्रं भक्तं तदद्वि योगांतरितो नो तं स्या
 त ॥ तं लंबं नतं दिकु गुणं तं गुणं प्रहीनं धनं प्राकपरयो रवरां सो ॥ ॥ मध्य सरं पृथक् स्थाप्यः सतेन १००
 विभज्य लब्धं मेका दशभिः १० संयोज्य तस्याधिकरुद्र इति नामा ॥ तेनाधिकरुद्रं देगमध्य सरं विभजे
 ततस्याधिकरुद्र इति संज्ञा ॥ सरवत्सोम्या याम्यदि ग्विवायी ॥ तदद्वि योगांतरितो नतं स्यादिति ॥

अक्षितुनित्यं दक्षिणाः॥सोम्येधिकरुद्रभक्तश्चेतदानंमक्षिमध्येपातयेत्॥याम्येधिकरुद्रभक्तश्चेत
 दामक्षिमध्येयोजयेत्॥यदक्षेधिकरुद्रभक्तेयततितदासोम्येतिविज्ञेयं॥॥अन्यथायाम्॥समः
 अवनतिर्भवति॥अस्मदेशेतुअवनतिसदायाम्भवति॥उज्जयनितोदक्षिणादेशेषुकदाचिः
 दधिकरुद्राधिकत्वादुत्तरस्यादिति॥तिलं वनेति॥तत्स्थिरंलंबनंदशभिःसंगुणगुणोस्त्रिभिभाषा
 मध्याह्नादर्वाकेद्विरवोहीनेकार्यमध्याह्नादुपरियुक्तमिति॥सस्युत्तरंशरंभवेति॥॥अथस्यु
 त्सराजनयनमाह॥तत्तत्तमःसंप्रयुताहरश्चशरावनत्यंतरयुक्तस्युत्तरात्॥तत्तत्तदनंतरंदिमि
 त्तमोयद्यदिनाक्षुवाढ्यइतिचंद्रग्रहणाप्रकारेणानितेनतसमासहस्युत्तरंशरंस्योजयेत्॥
 तमोयुताकीर्त्तव्यभाषासोम्ययाम्शरोऽस्यास्वदशांशहीनेत्यादिचंद्रग्रहणाध्यायोक्तप्रः

गतगम्येकत्वातयोर्यदलं ग्राह्यं॥एतदुक्तंभवति॥सप्राविंशतिभागस्यसार्द्धत्रयोदशश
 ता॥३५०दधिकंयदाभवति॥दोस्यंसप्तविंशतिशतेसोम्यमगम्यंभवति॥गम्यात्कला
 नयनंकार्यं॥गतम्यादाअल्यंदश१०भागहीनक्यात्॥अल्यंयथकस्याप्यदशभि१०भागा
 प्रमुपरिसोधयेत्॥समध्यसरोभवति॥अत्रयदिशंवाक२०निष्टुंदिगुणानिरवोनयततित॥॥
 कारणशरःसाध्यः॥सरावनत्यंतरयुक्तस्युत्तरादिति॥शरावनत्योरेकादशयोगोभिन्नदिग्भावि
 योगःकार्यस्युत्तरंशरंभवति॥॥अथमानानयनमाह॥मानंरवेभोज्ययुतांगनंदादेदत्तद्वि
 कोधस्थितस्वचंद्रः॥सूर्यस्युत्तरंकारणार्थमागतानुरवंडेनयुक्ताषड्भवति॥रवेःसूर्यस्यमा
 नंभवति॥सूर्यस्युत्तरंकारणभक्तस्वंचंद्रंभोज्यरवंडेयोरंतरंनरेणयोगुणकारुत्तमनतेनयुक्ता
 र्वंनभवतिरित्यर्थ॥तद्ग्राहकोधस्थितस्वचंद्रेति॥सूर्यस्यावःकोधस्थितंचंद्रमास्तस्मान्न

हिमांशोर्गतिरग्निहिनेतिस्वजातिश्चभागेनितमिंदमानमिति वंदमानमानिया॥सूर्यग्राहणोसूर्यो
 ग्राह्यश्चंद्रोग्राहकः वंदग्राहणो वंदोग्राह्यस्तमोग्राहकः॥तदुक्तं॥ वंदुग्राहणोग्राह्यद्वादकोराहुर
 वाते॥सूर्यसूर्योग्राहोग्राह्यद्वादकश्चंद्रमाभवेदिति॥तस्मात्सूर्यग्राहणोरविवंदुयोमानयो
 गं कृत्वा तस्याहमानयोगाहं॥मानयोगाहं पूर्वा नितं स्फुटसरं विशेषो सूर्यस्याज्ञासा भवति॥
 अथ यदि माने क्वाहं शरः पततीतदा ग्राहणं स्यात्॥यदि न पतति तदा ग्राहणं न स्यादिति सिद्धा
 न्तः॥ ॥अथ स्थित्यधनियनमाह॥ग्रासात्रतुर्ध्वासवितुःस्वरामे ३० ग्रासे कालवे स्थिति म
 र्दनाहं॥इतिहसूर्यग्राहणो विशेषः शेषस्तु चंद्रग्राहणाद्विचिन्त्या॥४॥ग्रासीद्विस्थं कृत्वा सूर्य
 त्रचतुर्ध्भिर्गुणयेत्॥द्वितीये त्रिंशता ३० संयोज्य द्वितीयेन प्रथमं विभजेत्॥लब्धं घटिकादिकं
 स्थित्यर्थं हं भवति॥मर्दनाहंति॥उनाहं न विमर्दं कृत्वात्॥सूर्यग्रासग्राह्येन सूर्यमानेन हीनं

कृत्वा सूर्यद्विधा स्यात्प्रकत्रचतुर्भिर्गुणयेत्॥द्वितीये त्रिंशता ३० संयोज्य द्वितीयेन प्रथमं विभजेत्॥ल
 षं विमर्दो हं भवति॥ ॥अथ लंवनसंस्कारमाह॥ ॥तथा तसिद्धान्तशिरोमणे॥तल्लंवनं सोम्यमणाः
 विधाय यास्यधनं पर्वणीति ब्रह्मार्जुनः॥स्थित्यर्थं वेदानियुतिप्रवृत्त्या तस्य सूर्यो धर्मा भवेदिति स्यात्॥य
 दि प्राकलंवनं तदा तिथ्यंते श्राद्धं॥अपरलंवनं वै तदा तिथ्यंते जो जयेत्॥संस्फुटतिथ्यंते भवति म
 ध्याह्नादहो कालंवनं मध्याह्नादुपरि अपरलंवनमिति॥तं स्फुटतिथ्यंते स्थानद्वये संस्थाप्य प्रकत्र
 स्थीत्यहं विशेषो धर्मसंस्पर्शकालो भवति॥अपरत्रयो जयेत् मोक्षकालो भवति॥स्फुटतिथ्यंते मः
 ध्यग्राहणकालः॥तथा च सूर्यसिद्धान्ते॥स्फुटतिथ्यवसाने तु मध्यग्राहणमादिशेत्॥स्थीत्यहं नाडी
 ने ग्रासे मोक्षसंयुतं इति॥निमिलनो निमिलनघटिका ज्ञानार्थं स्फुटतिथ्यंते स्थानद्वये स्थाप्यः॥ए
 कत्र मध्यहं संसाध्य निमिलनकालो भवति॥द्वितीये योजयेत् शो निमिलनकालो भवति॥तदुक्तं स

र्यसिद्धांते॥ जह्वेदेवविमर्दीर्द्धेनाडिकाहीनंसंयुते॥ निमिलनोन्मिलनोरेयभवेतांसकलग्रहेति॥
 इतिभ्रुमुनायकारेण॥ इहभास्वतिकारेण॥ तावदेवसूर्यग्रहणेविशेष॥ संप्रस्तुचंद्रग्रहणाद्विचिं
 तेति॥ द्विरवित्तममध्यसूरचंद्रमानमानयागाद्धंजासाश्चंद्रग्रहणाद्विचिंत्या॥ ॥ भ्रुचसूर्यग्रहण
 स्यादाहरणप्रद्योतिकेयते॥ ॥ अत्रसाक१६४मासपतिथि३०वार६भ्रुचंद्र४४३शुद्धि१५०वारादि
 ४देशान्तरं संस्कारं विभक्तवत्॥ १६ चंद्रकुर्वत् १३०४१३॥ पातकुर्वत् ५१८२० द्युगा १३५ रविभु
 टः २०१४० रविभुक्ति ११२ रविभोग्यं चंद्रभुट २२५२१३६ चंद्रभुक्ति १०५ चंद्रभोग्यं १५ अमावस्या घ
 टिका ११४० नक्षत्र १० घटिका २३५ उत्तरवराह १२२ दिनाह १६१२२ नतादश द्वेतिदिनाहस्मिन्
 १६१२२ अमावस्या दंडं ११४ संसोध्या जातं ५१८ मध्याह्न्या पूर्वत्वादेन त्याज्यं तदश १० मिसंगुण्य जा
 तं ५३१० सर्वाणि तं जातं ३१८० जिन २४ युक्तं नतं सर्वाणि तं १२५८ अनेनोपरिविविभज्यालब्धं ११४८ सत

प्रथमलंघनां अन्त्येन युक्तं नतं १६८ तद्युत्तरनतं दसभिः १० संगुण्य जातं ११० सवर्णितं ४२६० जिनैः युक्तं युत
नतेन ३॥ ६ सवर्णितं १८६६ भज्जेलच्च १॥ १२० तद्युतियलं वनं ॥ ॥ अनेन युतं नतं १३५ दसभिः संगुण्य
जातं १५५० सवर्णितं ४५५० जिनयुक्तं युतनतेन ३॥ ३१ सवर्णितं १८२५ भज्जेलच्च १॥ २४८ ततत्ति
यलं वनं ॥ अनेन युतं नतं १४२ दसभिः संगुण्य जातं ११० सवर्णितं ४६२० जिनयुक्तं युतनतेन ३॥
१४२ सवर्णितं १८०२ विभज्जेलच्च १॥ २५८ तच्चतुर्थलं वनं ॥ अनेन युक्तं नतं १४३३ दसभिः संगुण्य
जातं ११० सवर्णितं ४६३० जिनयुक्तं नतेन ३॥ ४३ सवर्णितं १८०२ विभज्जेलच्च १॥ २५८ तच्चतुर्थलं वनं ॥
नं ॥ अनेन युतं नतं १४४ एतद्युतं नतं तत्त्वांके २० संगुण्य जातं ६२५६ द्युः स्फुटसूर्यः १२५५१० अमा वास्यां
टिका १॥ ४ अत्र चतुर्भिः ४ भागं १॥ ४६ द्युः स्फुटसूर्यः १२५५६ एतद्विरविः ॥ अत्र मध्ये प्रागनत्वात् २०
२० निघ्नं संशोध्य जातं १२६२१६ स्वस्वमे २०० वर्तिमज्जापुं ० शेखंगतं १२६२१ सप्राविंशतिशतेन २००० संशो
ध्य जातं १४३०५४ एतदुभयं ॥ अल्पत्वादुतैपथक १२६२१६४ मिंशभिः १० भागापुं १२६२१६४ परिहिनं जातं
१३५५४४ अन्त्येन लभ्यत्वादेतत्सौम्यमध्यशरः ॥ मध्यमसरं पथक १३५५४४ शतेन १०० भागापुं १३५५४४ अत्रम

६२

The image shows three circular diagrams arranged horizontally. Each diagram consists of a circle with a horizontal and vertical line intersecting at the center. The leftmost diagram has a large, dark, crescent-shaped mark on the left side of the circle. The middle diagram has a small mark on the left side of the circle. The rightmost diagram has a small mark on the left side of the circle. Each diagram is surrounded by small, handwritten characters in Devanagari script, possibly indicating directions or specific astronomical points.

६८
भा:

मिति सिद्धान्तः ॥ तथा सोम्ययानतयोः कृतिः कार्यः ॥ सा नत कृति भवति ॥ सा नत कृति न्तव सा सोम्या याम्या शिः
या ॥ कृत्योस्तुल्या न्यदिशो क्रमेण योगांतरं वावल नारविंदोरिति ॥ तत्त्वाष्ट्यं भाग कृति न्तव कृत्योरेकदिः
योगोभिन्नदिकवियोगः कार्यः ॥ तयोर्योगेदिकज्ञायतस्त्वावियोगेयोधिकस्तस्य यादिकसादिकम
वति ॥ एवं कृत्योरेव लना भवति ॥ ॥ अथांगुलकरणोपायमाह ॥ मानसरादेस्वनतस्य पंचभा
गोनदिकशेषहतांगुल्याद्याः ॥ चंद्रार्कमानांगुलसंगुणासारवत्वाग १०० भन्नावलनांगुलानि ॥ ॥ मान
नयनेत्यादौ स्वनतस्य पंचभिर्भागाहार्यः ॥ लब्धं दशांशं विसेध ॥ षष्ठ्या ६० संगुण्य हतांगुल द्वे दो
भवति ॥ येरविमान चंद्रमानतमोमान ग्रासा चंद्रसूर्ययोर्ग्रहणोपवीतिता स्तेष्वष्ट्या ६० संगुण्य हतांगुलं कृ
देनाप्राग्गुल्यंगुलात्मका भवति ॥ चंद्रग्रहणे चंद्रमानांगुलैर्वलसंगुण्यः सूर्यमानांगुलैर्वलनं संगुण्य ख
रवांगे १०० सप्तशतैर्विभज्याप्राप्तिवलां गुलानि भवति ॥ अथ सूर्यचंद्रग्रहणयोपरिलेखकरणमाह ॥
चंद्रार्कयोः ॥ दिकमसमंडलस्य व्यापसेव्येवलनाग्रसूत्रे ॥ मध्याहुदकदक्षिणत सरांता तमोर्दस
त्रेण रविंदुरखंडा ॥ ४ ॥ तत्र तावत्सलिलसमीकतायावलनो मध्ये विन्दुर्देयः समध्याविंदुरन्यते ॥

टी:
६८

१८
तम
स

तं विंदुं मध्ये कृत्वा ग्राह्यार्द्धगुलसमसुत्रेण च मालिखेत् ॥ ततः पूर्वापरारेषा समभागवल्याना कार्यः ॥ तथैव
दक्षिणोत्तरा कार्यः ॥ एवं दिकशाधनं कृत्वा चंद्रसूर्ययोर्ग्रहणोत्पुटसरं यद्युत्तरं भवति तदा सकः
लं कर्म उत्तरस्यां दिशि कुर्यात् ॥ यदि याम्यशरं भवति तदा सकलं कर्म उत्तरस्यां दिशि कुर्यात् ॥ यदि
याम्यशरं भवति तदा सकलं कर्म याम्यायां कुर्यात् ॥ व्यापसव्येवलनाग्रसूत्रेति ॥ सर्वमुत्तरं ॥ अथ सव्यं
दक्षिणं ॥ तस्मात्स व्यापसव्येवलनाग्रसूत्रेति ॥ वलेना संस्कारस्य चंकरणार्थमाह ॥ ॥ तथा च सूर्यसिद्धांतेः
॥ वलनं प्राग्मुखं देयं ॥ तद्विद्वेषे कतार्यादि ॥ भेदेष्वन्यं चुरं देयं मिदोर्भी नोर्विपर्ययात् ॥ ग्रहं वलना
ग्राह्यसूत्रं मध्यविंदुप्रवेशयेत् ॥ मध्यासूत्रेण विद्वेषं वलनाभिमुखं नयेत् ॥ विद्वेषाग्राहिलिखेद्दुः
त्वां ग्राहकादं नते नयेत् ॥ ग्राह्यसूत्रं समाक्रांतं तत्तत्संस्तं समतां भवेत् ॥ यदि सरवलनयोरेकदि सोम
वतस्तदा दक्षिणोत्तरे रेखा प्रपूर्वस्यां दिशि वलना देया ॥ यदि भिन्नदिशौ भवतस्तदा याम्योत्तररेखा
तः पश्चिमस्यां दिशि वलना देया ॥ एवं मिदोर्ग्रहणे ॥ भानो विपर्ययादिति ॥ भानो सूर्यस्य विपर्यय

योदलनादेया॥ यदि सरवेलनयोरेकदिशो भवतस्तदा दक्षिणे त्रररेखातः पश्चिमादिशिवलनादे
या॥ यदि शरवलनयोभिन्नदिशो भवतस्तदा यास्योत्तररेखातः पूर्वस्यादिशिवलनादेयेति॥ बल
नायत्र समाप्यते तत्र विहिं हत्वा तस्मान्मध्यविंदुयावदेयां प्रवेस्य तमो मध्यविंदुत आस्यतये वरे
षयावलनाभिमुखं सरां गुलं प्रतिपन्निसाद्वयेत॥ यत्र समाप्यते तत्र विहं कार्यं॥ तच्च मध्यम
धेकृत्वा ग्राहकाद्गुलमस्य त्रेण वृत्तं समालिखेत्॥ तेन वृत्तेन यादृशसि ग्राह्यवृत्तस्य खंडोत्पद्यते
॥ तादृशमध्यग्रहणे वक्तव्या यदि खंडग्रहणं॥ सर्वग्रहणात्तद्युग्राहकेने ग्राह्यवृत्तमाह्वयत
इति॥ ॥ अथ स्यर्षमोक्षयोः परिलेखकरणमाह॥ स्थित्यर्द्धनिर्द्देशरसवे दभक्तौ ४६ मंजुगुः
लेः प्राक्परयोस्तदग्रात॥ स्पर्शो यमोक्षोस्वमणं यथावन्निमिलनोन्मीलनके भवेति॥ ५॥ ॥
चंद्रसूर्ययोग्रहणे स्वकीयस्वमानां गुलानि स्वविक्षेपस्थित्यर्द्धेन संशुण्य चंद्रसूर्यैर्द्विभागः

सूर्यस्य वेदै ४ वतुर्भिर्भागां प्रस्वक्षि यं प्रांगुलं भवति॥ शलाकांगुलानि इत्यर्थः॥ ॥ बलनाग्रात्पूर्वा
भिमुखे दत्ते प्राक् प्रांगुले चंद्रस्य स्पर्शो भवति पश्चिमाभिमुखे दत्ते मंजुगुः॥ सूर्यस्य बलनाग्रात्पूर्वा
पश्चिमाभिमुखे दत्ते प्राक् प्रांगुले स्पर्शः॥ पश्चाभिमुखे दत्ते कृषीति॥ स्फुटसौम्येशरं चंद्रस्यैशानदिशि
स्पर्शः॥ वायवे मोक्षः॥ सूर्यस्य वायवे स्पर्शः॥ उशाने मोक्षः॥ याम्यस्य उशरं वेतं चंद्रस्याग्नेस्पर्शः॥
नेत्रोत्प्रे मोक्षः॥ सूर्यस्य नेत्रोत्प्रे स्पर्शः॥ आप्ते ये मोक्षः॥ अथेषां ग्राशानयनमाहः॥ ॥ ग्रासां
गुलं पुस्तकं स्थित्यर्द्धेन विभाजितं॥ लघुं च प्रांगुलं ग्रासे मोक्षः ग्रासांतरं ततः॥ चंद्रस्य सूर्ययोः स्ववि
यग्रासांगुलं पुस्तकालं छटिका ग्रासं गुण्य स्वकीयस्थित्यर्द्धेन भजेत्॥ लघुपुस्तकं लाघुं प्रांगुला भवति
ग्रासांगुलं पुस्तकं तमित्यनेन प्रकारेण मोक्षः च ग्रासांगुलानयनं कार्यं॥ मध्यग्रासांगुले मोक्षो द्वावप्य
हृत्तेश छटिकाभिः संगुण्य स्थित्यर्द्धेन भजेत्॥ लघुमोक्षं च प्रांगुला भवति॥ मध्यग्रासांगुले मोक्षो द्वावप्य
च प्रांगुलानि संसाधंस्तानि स्थित्यर्द्धं संगुण्य मध्यग्रासांगुलेन भजेत् लघुमध्यग्रासांगुले लाघुं संसाधं ज्ञेयं
च वेलायां शोधयेत् मोक्षं च वेला भवति॥ ॥ अथ चंद्रग्रहणे परिलेखवर्णनमाह॥ ॥ तथा च

स्तगुपः॥ ॥ आद्यंतयोःसधुमुद्रति॥ यदाग्रासश्रुतुर्भागादुभयवति॥ द्वाद्यमानमोक्षोऽप्यस्यवासुच
 मानस्यतदाग्रासोऽप्युपपरिलेखः॥ अतपर्यायवदुर्भागास्तोवेनस्तुति॥ तस्मादपर्यायं न सर्वग्रा
 हांतावेनस्तुतामुःपरिलेखः॥ सर्वग्राहोनिमित्तलनोन्मीलनयोर्मध्येकपिलवर्णपरिलेखः॥ ॥
 ७० अथदृष्टादृश्यशानमाह॥ ॥ द्वादशभागादुनमीति॥ आदित्यमंडलस्यतीक्ष्णत्वाद्दशभागादुपनोग्रा
 शेनदृश्यते॥ अतस्मानवक्तव्यः॥ अधिकत्वादेषः॥ वंशमंडलस्यखंडत्वाद्दशभागादुनोग्रासेन
 यक्तव्यः॥ अधिकत्वादेष इति॥ ॥ अथोपसंहारमाह॥ ॥ खरवाश्विदेवा ४२०० दशतेयुगादेदिव्योक्ति
 तः श्रीपुरुषोत्तमस्यः॥ श्रीमान्सतानंद इतिदमाह सरस्वतीशंकरयोस्तनुजः॥ ॥ शतद्वयाधिकवतुः
 सहस्र ४२०० परिमितेवल्लिगवर्षदेवबानीवराविन्यासेन श्रीपुरुषोत्तमे स्थानावस्थित श्रीमानशता
 नंदनामा गणितशिखान्तविदः सरस्वतीशंकरयोस्तनुजः सरस्वतीमानुनीमशंकरः पितुर्नामतयोः सर
 स्वतीशंकरयोस्तनुजः पुत्रद्वयं भास्वतीकृतवान्॥ ॥ व्याख्यायन्मयात्पतेपञ्चतुक्तिविवर्जितं॥ भा
 त्यावालिरिवतंपञ्चतुकाद्यं चकम्पतांबुधैः॥ ॥ इति श्रीसतानंदविरचिते भास्वतिकरणेपरिलेखा

धिकारोष्टमः॥ ॥ इति श्रीवल्लभदुविरचीतायांसंक्षेपटीकायांहरषकनाभिधानायांपरिलेखाधि
 कारोष्टमसमाप्तः॥ ॥ रसवद्वितीयां साकमार्गसिरमासेश्लोकमष्टमं सोमवारेण लिखीतं वल्लभदु
 वज्ञेन॥ ॥ सररसमनुमिताशाके वैत्रेयश्लोकेतरद्वितीयां गुरुवासरे संपूर्णं कृतं वां वल्लभदु
 का॥ ॥ खरसशिशुसमेतेशाके जातो ब्रुकुले जन्मः॥ वंशयुगेवर्षेण मयारवितावालवोधिनी
 मला॥ ॥ श्रीविक्रमादित्यशाके १४६५ वैत्रमास्य कृत्तिकादिन्यायां तिथौ जीववासरे॥ श्रीमाहाराजा
 धिराज श्रीमान्साहिबसमानराज्ये श्रीमजुल्लादेशे उमासंज्ञकेन रे श्रीमत्सकलविद्याविशारदकौ
 यजन्मादैवशस्यात्मजो वल्लभदुनामा ज्योतिर्विदस्तेनेमां वालवोधिनिभास्वतिटिकां कृतवान्॥
 इति श्री श्रीवल्लभदु कृतटिका समाप्तं॥ ॥ षडशितिसहस्राणि शतवत्वारिचाधिकं॥ अ
 द्धराशिवप्रोक्तानि संहितायामणिषिणः॥ ॥ लक्ष्मिमेकतुविज्ञेयो मेको न त्रिंशत्तदश॥ षट्सताधिकवि
 ज्ञेयोपदसाक्षर इत्यपि॥ ॥ द्विपंचासत्सहस्राणि तथानवशतानि च॥ द्विलक्षत्रिंशद्वर्णानां क्रमस्य परिक
 र्त्तितं॥ ॥ तिथिपंचगुणस्तत्रवारद्वैतत्रयोजयेत्॥ त्रिभिर्शेषैकं भंल्यत्तत्रैतत्रयप्रदे॥ देमारामाद

श्रीवल्लभदु कृत
 तिथिपंचगुणस्तत्रवारद्वैतत्रयोजयेत्

७१

पञ्चमोऽध्यायः

३४५

२०५

प६

मामादेदेरेरेमाविंदुरादुरा॥दुराराममादुरेगणमस्मताः॥पूर्वासादिप्रयाणेमिषुर्नष्टव्ययविष्णुश
 क्तार्विचंद्रदेवाचार्यः॥भ्रमदासलिलचलमलिकर्कटेदंदिशाशा॥नूनसीहाजवायेगुहवामल
 भ्रजपश्चिमेमान्भ्रजे॥कोवेर्ष्यामेदिनीजामगमकरकराफा॥लुनिवात्ररासु॥रत्नकरकिंकर
 तेहिरत्नेवीध्यालयःकिंकरिभिःकरोतिः॥श्रीखंडखंडेर्मलयवलेकिंपरोप॥॥तत्रवकीटलह
 मुच्यते॥उत्तंच॥सुस्यथाहस्रमात्रावयविष्टतस्तदग्रतं वंड वंडुस्थिरंभूमौलिखेत्तत्रद्वन्द्वतरं॥॥
 प्रत्यंगुलं कैंकत्वा कंडकंडं भवेत्॥चतुर्भिष्टततदेयवर्कटं वृत्तसाधनं॥॥तत्रातावच्चतुर्दश
 भेदाःवृत्तसिद्धांते॥॥दिग्ज्वेर्णवलनवेत्तानिभिनःस्थिविमर्दीस्पर्शद्वायाविमोक्षः॥आलेष्टः॥जास
 परिलेखात्॥॥३॥भेदाश्चतुर्दशांतयोरिड् कं ग्राहणयोपरिज्ञायते॥यस्मादेदेनततोत्तस्माद्गृहणे॥
 प्रवक्ष्यामि॥४॥सूर्यतंत्रे॥तद्देदःकलतेयस्माद्देदाग्राहणयोसुद॥ज्ञायंतेतत्प्रवक्ष्यामिद्देद
 केज्ञानमुत्तमं॥५॥सूसाधितामवनेविदुर्दत्ताततोलिखेत्॥सप्तवर्गागुलेनादौमंगलंवलनास्मता॥६॥

॥स्वलीम् (अतः को॥ ६॥)